

G. HENTSCHEL, *Die Elija-erzählungen. Zum Verhältnis von historischen Geschehen und geschichtlichen Erfahrung*, Leipzig 1977, ss. XXVII + 357.

Studium biblijne H. o Eliaszu stanowi już 33 tom teologicznych studiów opublikowanych przez jedyne katolickie w NRD seminarium duchowne w Erfurcie w tzw. *Erfurter Theologische Studien*. Autor tego studium o Eliaszu zajął się dyskutowanym dziś problemem, czy i ewentualnie jaką wartość historyczną mają biblijne opowiadania o Eliaszu. Po krótkim przedstawieniu we wstępie różnych odpowiedzi na te pytania (Gunkel, Schütz, Steck, Fohrer) H. postanawia ustalić w biblijnym opowiadaniu o Eliaszu to, co było rzeczywiście faktem historycznym, i to, co było jedynie oceną proroków tego faktu. Aby to rozróżnienie między historycznym wydarzeniem (*historische Geschehen*) a oceną przez proroków (*geschichtliche Einfahrung*) było uzasadnione, H. postanawia doszukać się zamierzeń autora względnie autorów cyklu opowiadań o Eliaszu, że nie chcieli oni podawać samych faktów ściśle historycznych, ale raczej ich ocenę, a także chcieli podawać osąd tych faktów przez Jahwe. Ponadto postanawia ustalić najpierw historyczne wydarzenia, a następnie ich kolejne wyjaśnienia przez różnych mężów Bożych przekazywane w tradycjach izraelskich albo razem, albo osobno. Wreszcie zajmuje się redaktorami spisującymi te tradycje, aby na koniec ustalić wspólne tym wszystkim zredagowanym deuteronomistyczne idee teologiczne oraz ich podstawy, tj. ściśle historyczne wydarzenia.

Na wszystkie te pytania dał H. wyczerpującą odpowiedź, posługując się po mistrzowsku współczesnymi metodami egzegezy biblijnej. Najpierw przy pomocy analizy literackiej biblijnych opowiadań o Eliaszu (str. 9—92), stwierdził brak jednolitości tych opowiadań, istnienie elementów starszych i młodszych, różnych głos objaśniających itp. W następnym rozdziale (str. 93—118) zajął się analizą opowiadań o Eliaszu pod względem ich gatunków, które jak wiadomo mają wpływ na większą czy mniejszą historyczność przedstawionej treści. Rozróżnia tu H. trzy różne gatunki, a mianowicie 1) opowiadanie o cudach Eliasza, jak cudowne karmienie Eliasza przez kruka i przez wdowę ze Sarepty, 2) wskrzeszenie jej syna, narzekanie proroka na swe posłannictwo, 3) opowiadania o zdarzeniach współczesnych Eliaszowi, do których zalicza opowiadanie o Ochozjaszu, o Nabocie i suszy. To rozróżnienie tych trzech różnych gatunków literackich daje podstawę H. do krytycznej analizy powstawania tych gatunków, co czyni H. w następnym rozdziale. Jedne z tych tradycji wykazują jednolitość (opowiadanie o suszy czy pewne opowiadanie o Achabie) inne raczej różnorodność, do których zalicza opowiadania o Ochozjaszu, o Nabocie, o scenie na Karmelu, o zakończeniu suszy, o gościnności wdowy ze Sarepty i wskrzeszeniu jej syna.

Następuje rozdział noszący tytuł: *Redakcje i kompozycja* (str. 202—275), gdzie autor podaje najpierw kolejne przeddeuteronomistyczne etapy redakcyjne opowiadania o Ochozjaszu, o winnicy Nabota i o suszy, a następnie podaje deuteronomistyczne opracowanie zredagowanych poprzednio tradycji przez podkreślenie w tych tradycjach takich idei, jak objawienie się Jahwe, polecenia stawiane przez Jahwe i uwydatnienie w obrazie

Eliasz takich jego cech, jak mocy, zależności od Jahwe, oraz jego siabości. W rozdziale noszącym tytuł: *Historyczne wydarzenia* (str. 275—323) zalicza H. do tych wydarzeń ściśle historycznych radość Eliasza z zakończenia się suszy, która musiała mieć miejsce w pierwszej połowie rządów Achaba, kiedy stosunki proroka do króla były przyjazne. Stosunki te popsuły się wtedy, gdy król Achab zamordował Nabota i kiedy jego małżonka Jezabel zaczęła wywierać coraz większy zły wpływ na rządy Achaba co doprowadziło do rewolucji Jehu przeciw dynastii Omrydów.

Te historyczne wydarzenia (tzw. *facta bruta*) były punktem wyjścia do coraz to nowych ocen. Oceny te były w różny sposób wyrażane i stąd różne gatunki w opowiadaniach o Eliasz. Zawierają one zarówno same wydarzenia, jak i ich oceny, jakie w późniejszych czasach w zależności od historycznych warunków wydawano o tych faktach. W szerokim zakończeniu, które stanowi osobny rozdział VII zatytułowany: *Ergebnisse* (str. 324—357) podaje H. osiągnięcia swego mozolnego studium: najpierw różną postać biblijnych opowiadań o Eliasz, następnie podwójną ich treść historyczną i teologiczną, a potem historyczne wydarzenia (*historisches Geschehen*) oraz ich ocenę, a raczej przeżycie wydarzenia (*geschichtliche Erfahrung*). A zatem opowiadanie o Eliasz to historia w szerokim ujęciu, w której przenikają się między sobą dwie różne płaszczyzny, które dla autora biblijnego stanowiły właściwie jedną, a mianowicie historiozobawczą ocenę pewnych wydarzeń ściśle historycznych przez Boże Słowo i Boże postępowanie. To wyróżnienie dwóch płaszczyzn przez H. jest niezwykle korzystne do doskonalszego wniesienia w treść Bożego orędzia skierowanego do ludzi na kartach Pisma św. A doszedł H do wyróżnienia i dokładnego sprecyzowania tych dwóch wymiarów płaszczyzn przez bardzo solidne wykorzystanie metod współczesnej biblistyki. Studium H. o biblijnych opowiadaniach o Eliasz jest wykonane lege artis i może stanowić znakomity drogowskaz dla innych biblistów do różnych opracowań opowiadań biblijnych o innych osobach biblijnych, zarówno mieszczących się w księgach królewskich czy też w innych księgach ST.

Dąbrowa Tarnowska

Ks. JÓZEF ŁACH

U w a g a ! Zmiana adresu
Redakcji i Administracji RBL
31-064 KRAKÓW

ul. Augustiańska 7
telefon 621-80

Wszelką korespondencję prosimy kierować odtąd
na ten adres